

Večernik

Leto V. (XII.), šte. 221

Maribor, sreda 30. septembra 1931

»JUTRA«

Izhaja razun nedelje in praznikov vsak dan ob 16. uri

Račun pri poštnem ček. zav. v Ljubljani št. 11.409

Volja mesečno, prejelca v upravi ali po pošti 10 Din, dostavljen na dom pa 12 Din

Telefon:

Uredništvo in uprava: Maribor, Aleksandrova cesta št. 13

Oglasi po tarifu

Uredn. 2440 Uprava 2455

Oglase sprejema tudi oglaševalski oddelček »Jutra« v Ljubljani, Prešernova ulica št. 4

Priprave za volitve

DELO GLAVNEGA VOLILNEGA ODBORA. — VOLITVE V SEDEŽIH BANOVIN.

BEOGRAD, 30. sept. Glavni volilni odbor trenutno določa število in mesta volišč. V tem pogledu ostane najbrž vse pri starem. Spremembe bodo samo tam, kjer bi se pokazala potreba glede na razmere, ki jih je prinesla nova upravna razdelitev države. Zagreb bo volil 2 poslanca, Ljubljana, Novi Sad, Sarajevo in Skoplje

po enega, ostali sedeži banskih uprav bodo volili skupno z volilnimi okraji, ki so vanje vključeni, ker ne dosežejo števila prebivalstva kakor predpisuje zakon.

BEOGRAD, 30. sept. Jugoslovanska delegacija, ki zastopa našo državo pri Društvu narodov v Ženevi, se je vrnila danes domov.

Po gospodarskem sestanku

DELOKROG FRANCOSKO-NEMŠKE KOMISIJE. — NEMČIJA IN VPRAŠANJE KOLONIJ. — SODELOVANJE Z RUSIJO.

PARIZ, 30. sept. Francoski listi se popolnoma skladajo v informacijah o francoskem obisku v Berlinu. Iz tega se sklepa, da so prišle te informacije iz službenih virov, t. j. samih ministrov. Tem važnejše je naglašanje francoskega tiska, da se na nemško-francoskih pogajanjih v Berlinu ni na čelo vprašanje kolonij. Nič manj tehtna ni ugotovitev, da berlinski sporazum med Francijo in Nemčijo ni naperjen proti nobeni tretji državi ali

PARIZ, 30. sept. Ministrski predst. proti njenim interesom.

Laval je dal francoskim novinarjem izjavo, da bodo tekom desetih dni imenovani francoski člani francosko-nemške mešane komisije. Ta komisija se ne bo bavila z vprašanjem reparacij, niti z vprašanjem kredita, ki bi ga Nemčija želela od Francije. Ta vprašanja sta si obe vladi dogovorno pridržali za interne dogovore.

PARIZ, 30. sept. Francoski tisk z zadovoljstvom kvitira uspehe francosko-nemških pogajanj v Berlinu in veli, da je padel stoletni plot, ki je ločil obe državi. Značilna pa je soglasna trditev vseh listov, da se mora ome-

ljiti aktivnost francosko-nemškega odbora samo na povsem nove gospodarske probleme, ker splošni položaj ne dovoljuje, da bi se načelo vprašanje tako kočljive vsebine, kakor so reparacije in finančna pomoč. »Echo de Paris« celo veli, da je Nemčija zdaj lahko preverjena, da bo imela v Franciji poštenega zagovornika, ki bo stopil v akcijo takoj, čim bo prepričan, da ne misli Nemčija na spremembo sedanjega stanja. Francija nikakor ne misli škodovati nemškemu narodu.

BERLIN, 30. sept. V nasprotju s francoskimi listi poroča »Berliner Tageblatt«, da sta se francoska državnik v Berlinu najbrže zedinila tudi glede oblike, v kateri naj bi dobila Nemčija pravico, da začne razvijati kolonialno delovanje v svetu. Vrhu tega ni dvoma, da sta Laval in Briand v Berlinu govorila tudi o skupni akciji za učvrstitve angleškega funta.

PARIZ, 30. sept. »Journal« objavlja senzacionalno vest, da so Nemci predlagali francoskima državnikoma, naj bi Francija in Nemčija skleno finančialni posle z Rusijo. Francija je to zahtevo kategorično odbila.

Kitajska zahteva zadoščenje

RAZBURJENJE NA KITAJSKEM SE ŠENI POLEGLO. — TEŽAVEN PROBLEM IZPRAZNITVE ZASEDENE MANDŽURIJE.

WASHINGTON, 30. sept. Tukajšnje kitajsko poslaništvo je izročilo ameriške ministru za zunanje zadeve Stimsonu posebno noto, v kateri povdarja zahtevo Kitajske, da Japonska obžaluje dogodke v Mandžuriji. Vla-

da v Tokiju mora tudi obžalovati vojaške operacije, ki so jih zakrivile japonske čete.

LONDON, 30. sept. Iz Pejpinga, Nankinga in Šanghaja javljajo, da je v celi Kitajski velikansko razburjenje.

Podobno neugodno upliva na likvidnost našega denarstva, ne pa na situacijo dinarja. Sploh pa v naših gospodarskih prilikah ni bilo potrebno niti razburjanje vlagateljev niti dviganje vlog. Vsled omejitev glede izplačil se je pač pojavilo v splošni psihozi malo nezaupanja v likvidnost, pa tudi še povsem neupravičeno.

Dr. Belin zaključuje: na hvalo prejšnjemu nezaupanju tujega kapitala v naše prilike, ki nas je v najbolj kritični dobi očuvalo velikih kreditnih odpovedi, preživljamo in bomo preživeli današnje svetovno krizo z mnogo manjšimi potrebami in žrtvami, nego katerakoli druga država, ki je imela večje kredite ko mi. To velja posebno tudi glede naše nacionalne valute.

Dijaki so skoro v vseh kitajskih mestih priredili protijaponske demonstracije. V Nanking je prispelo 3000 dijakov iz drugih mest. Stvorili so vojaško četo, ki hoče v Mandžurijo. Dijaki ostro zahtevajo od vlade, naj nastopi proti Japoncem in njihovi invaziji ter protestirajo proti kršitvi kitajske suverenosti. Dijaki so zahtevali od maršala Čangkajška, naj jim takoj preskrbi orožje.

ŽENEVA, 30. sept. Društvo narodov se je na svoji včerajšnji seji zopet bavilo s kitajsko-japonskim sporom. Sejo je otvoril španski zunanji minister Leroux. Japonski zastopnik je izjavil, da odtegnitev japonskih čet iz mandžurskega ozemlja ugodno napreduje, izvzmeši Kirin in Mukden. V Hcinmigtunu in Čenčitungu stoje še posamezne straže, ki imajo namen ščititi Japonce pred sovražnimi napadi in roparji. Iz izjave japonskega delegata je bilo razvidno, da je Japonska pripravljena odpoklicati svoje čete tudi z železniške proge in izven nje, da se pa še noče vezati na noben določen čas. Nadalje je dal japonski delegat razumeti, da ne bo Japonska dopustila nobenega direktnega vmešavanja Društva narodov v mandžurski konflikt. Nato je kitajski odposlanec sprožil vprašanje komisije, ki naj bi nadzorovala izpaznitev zasedenih krajev. Japonski zastopnik je na to izjavil, da sprejme predlog samo za primer, da bi se takšna komisija obrazovala iz Kitajcev in Japoncev. Kitajski zastopnik pa ni pristal na to. Zato je bilo posvetovanje prekinjeno.

LIRA JE PADLA.

DUNAJ, 30. sept. Kakor že prošli teden, je tudi zdaj ponovno padel tečaj italijanske lire. Deviza Milan je padla za 10% pod zlato pariteto. Njen padec je bil posebno občuten na curiški borzi. Italijanska Nar. banka je posredovala na zun. tržiščih, da bi mogla vzdržati zlati standard.

SESTANEK POLJSKEGA PARLAMENTA.

VARŠAVA, 30. sept. Za jutri je sklicano redno zasedanje poljskega sejma. V prvi seji bo min. predsednik podal obsežen ekspezej o gospodarskem položaju države. Diskuzija bo zanimiva, ker bo stala sedanja poljska vlada prvič pred parlamentom. Pripravila je tudi celo vrsto zakonskih načrtov gospodarskega značaja. Ako bo opozicija izvajala obstrukcijo, bo zahtevala od parlamenta izredna pooblastila, da potom dekretov izda najvažnejše gospodarske zakone.

DOLGOVI AVSTRIJSKEGA URADNIŠTVA.

DUNAJ, 30. septembra. Te dni se je državni kancelar Buresch razgovarjal s socialnimi demokrati in s predstavniki ostalih strank. Govorilo se je o Velenemcih, ki ponujajo ostavko. Razširili so se tudi glasovi, da kamj odstopeni finančni minister. Vsi javni in državni uradniki groze namreč s stavko, ker hočejo okrniti njih prejemke. Podjetja in uradniške organizacije so izdelale statistiko, ki kaže, da je uradniški stan v Avstriji pread dolžen. Dolgovi znašajo 300 do 400 milijonov šilingov, ker uradniki nimajo sredstev, da bi mogli poplačati terjatve.

Krize dinarja ni!

Psihoza, ki je vsled nenadnega in skoro neverjetnega pokolebanja najmočnejše valute sveta, angleškega funta, zagrabila ves svet, je naravno izzvala svoj učinek tudi pri nas, deloma vsled nevednosti in nepoučnosti, deloma pa vsled zlobe. Ta psihoza bi, da se je ni pravočasno zajezilo, mogla postati katastrofalna, ker je naravno, da se v državi, ki ima v svojih denarnih zavodih krog 14 milijard hranilnih vlog, pa samo za okrog 4 milijarde novčanic v obtoku, ne bi moglo v slučaju ruma izplačati takoj vseh vlog.

Zanimiv donesek k problemu valutne krize pri nas in drugod je napisal v zagrebških »Novostih« znani odlični in ugledni narodno-gospodarski strokovnjak dr. Ivo Belin, ki na podlagi konkretnih dejstev prihaja do zaključka, da pri nas ni govora o krizi dinarja, ampak kvečemu o krizi bankarstva. Da je temu tako, se imamo po mnenju dr. Belina predvsem zavestno nezaupanja, ki ga je vsa zadnja leta gojilo do nas inozemstvo. Dočim so Nemčija, Avstrija, Anglija itd. uživale milijardne inozemske kredite, smo mi dobili kvečemu par sto milijonov. Madžarska n. pr. je imela kratkoročnih kreditov iz inozemstva za 5 milijard dinarjev, dunajski Kreditanstalt za prilično enak znesek, nemške banke in razna gospodarska podjetja pa za krog 100 milijard dinarjev.

Ko je vsled vedno naraščajočega nezaupanja napram centralni Evropi začelo prihajati do odpovedi teh kreditov in ko so vsled tega pritisnili v teh državah tudi še dolžniki, je bilo naravno, da tudi bančni moratorij ni zalagal in da je zagrabila kriza tudi Narodne banke teh držav. Avstrijski je morala priskočiti na pomoč banka za mednarodna plačila, Madžarska je dobila 5 milijardno posojilo za ceno opustitve svoje revizionistične zunanje politike, Nemčijo so reševale Francija, Anglija in Amerika. Toda celo ponosna Anglija je morala vkljub velikim pomočmi iz Francije doživeti, da jo je zagrabil val nezaupanja, ukiniti je morala začasno zlato podlago svoje močne valute, ki je tako prišla v vrtnice svetovne spekulacije.

Naši kratkoročni inozemski krediti so pa bili tako mali, da so jih naši denarni zavodi razmeroma gladko izplačali in da devizne zaloge Narodne banke niso bile vsi tega nič kaj posebno prizadete. Zaveda, da smo imeli kake 2-3 milijarde teh inozemskih kreditov, bi bila situacija povsem druga, devizne zaloge Narodne banke bi bile naglo izčrpane, in že v nekaj dneh bi bil naš denarni trg tako pokoleban, da bi bila nastopila katastrofa dinarja, ki bi ga Narodna banka najbrže tudi z novimi mednarodnimi krediti ne mogla držati. Tako pa val nezaupanja ni mogel pograbitviti tudi naša psihoza, ki je pa vkljub temu bila izredno močna, ni spreminjala v valutno krizo. Ta kriza je bolj bankarska nego valutna kriza, in v tem je naša prednost pred drugimi državami. Dinar se je vzdržal, saj je učinkovit obtok novčanic (4 milijarde 800 milijonov Din) bi, krit do 40% z zlatom in devizami Narodne banke. Glavni razlog za njegovo

